

Voorstel checklist informatiebehoefte CCBB voor advies over samengaan gemeenten

Inleiding

Bij een verzoek tot samengaan van gemeenten o.g.v. ordinantie 2-8-4 en 5 en generale regeling 1-4 vraagt het BMCV advies aan het CCBB over de vermogensrechtelijke kant. Hiervoor is het van belang dat het voor betrokken gemeenten duidelijk is welke informatie het CCBB nodig heeft voor het beoordelen van de vermogensrechtelijke aspecten van het samengaan om een weloverwogen advies te kunnen uitbrengen aan het BMCV.

Aanleiding

Er is een stappenplan voor samengaan gepubliceerd op de website van de PKN ([Samengaan gemeenten - stappenplan | Protestantse Kerk in Nederland](#)), waarin is aangegeven dat het BMCV advies vraagt aan het CCBB. Echter, het ontbreekt nog aan een checklist over de informatiebehoefte van het CCBB. In het verleden zijn er 3 documenten (checklist, informatiedocument en routeplan) opgesteld die gebruikt (kunnen) worden als overzicht richting gemeenten met betrekking tot de informatiebehoefte van het CCBB. Gezien de ontwikkelingen in de zin van krimp van gemeenten en daarmee gepaard gaande financiële gevolgen, als ook in het licht van ondersteunende dienstverlening aan gemeenten, is het van belang dat er een geactualiseerde checklist beschikbaar komt. Hiervoor hebben ondergetekenden dit voorstel opgesteld.

Checklist

Informatie tbv het CCBB bij het samengaan van gemeenten

Voor de beoordeling van het samengaan van gemeenten en om een advies te kunnen geven aan de classicale vergadering moeten door de betrokken kerkenraden de volgende stukken worden aangeleverd:

- Het (nieuwe) beleidsplan van de te vormen gemeente voor een periode van 4 jaar.
- De (nieuwe) plaatselijke regeling van de te vormen gemeente.
- De meest recente jaarrekeningen en begrotingen (volgens ordinantie 11-7-1) in FRIS.*
- Een (geconsolideerde) meerjarenraming in FRIS van de te vormen gemeente, voorzien van een toelichting op de gebruikte uitgangspunten. Zie handleiding als bijlage 2. */ **
- Bij tekorten een overzicht van maatregelen om te komen tot een sluitende exploitatie. Overzicht niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen.*
- Overzicht predikanten en werknemers (ook diaconie): het jaar van emeritaat/pensionering, het werktijdpercentage en de duur van de beroeping/het arbeidscontract.

*Zowel college van kerkrentmeesters als college van diakenen.

**Voor wat betreft het groot onderhoud van de gebouwen en inventaris/installaties (o.a. het orgel), is van belang dat de toevoegingen en onttrekkingen aan de onderhoudsvoorzieningen zijn gebaseerd op een actueel meerjarenonderhoudsplan. Bij aanwezigheid van een begraafplaats is een meerjarenbegroting hiervoor van belang.

Door het CCBB worden de volgende onderdelen beoordeeld:

- de financiële situatie
- de vermogensrechtelijke situatie
- de kerkordelijke situatie

De financiële situatie

Uitgangspunt is dat de nieuw te vormen gemeente levensvatbaar moet zijn. Bij een niet sluitende exploitatie en meerjarenraming, waardoor (structureel) vermogen moet worden ingezet, is van belang dat in het beleidsplan een visie op de inzet van het werkzaam vermogen is opgenomen voorzien van haalbare maatregelen voor verbetering van de financiële positie. In dergelijke situaties wordt een ondergrens voor het vermogen afgesproken. Maatwerk is vereist.

De vermogensrechtelijke situatie

Beoordeeld wordt of alle bezittingen van de gemeente en diaconie in beeld zijn en of er niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen zijn. Daarnaast of alle predikanten en werknemers in beeld zijn, zodat hun rechtspositie duidelijk is.

De kerkordelijke situatie

Beoordeeld wordt of met name de paragrafen van de plaatselijke regeling met betrekking tot het college van kerkrentmeesters en het college van diakenen niet in strijd zijn met de kerkorde.

Bijlagen

1. Regeling financiën: voor vastlegging van bezittingen en personeelsleden.
2. Handleiding fusie in FRIS - jaarrekening en meerjarenraming

Opgesteld door: Theo Trox en Peter Wildschut

Datum: 23 september 2025

Handleiding fusie in FRIS – jaarrekening en meerjarenraming

Meerjarenraming

Voor de meerjarenraming die nodig is bij de voorbereiding van het samengaan (in het vervolg 'fusie' genoemd) van gemeenten kan in beide mogelijke fusievormen (er ontstaat een volledig nieuwe gemeente uit twee of meer bestaande gemeenten of een of meer gemeenten gaan op in een bestaande andere gemeente) dezelfde aanpak in FRIS gebruikt worden.

In beide gevallen wordt een gemeente in FRIS als uitgangspunt genomen. In de meerjarenraming van die gemeente wordt de andere gemeente toegevoegd, waarna de raming voor de volledige gemeente na de fusie gemaakt kan worden.

Bij de voorbereiding van een volledig nieuwe gemeente is het enige nadeel van deze aanpak dat in FRIS en op de rapporten uit FRIS alleen de naam van de gemeente die als uitgangspunt genomen is vermeld wordt en niet de naam van de volledig nieuwe toekomstige gemeente.

Gemakshalve wordt alleen gesproken over gemeenten, waarmee de entiteit 'gemeente' bedoeld wordt. Voor diaconieën is de afhandeling volledig gelijk.

Conceptueel werkt een fusie van gemeenten hetzelfde als een fusie van bedrijven, alleen is het bedrag dat betaald wordt voor het eigen vermogen nul. Hierdoor is de volledige waarde van het eigen vermogen van de gemeente die opgenomen wordt bij een andere gemeente bij de fusie te zien als een incidentele baat voor de gemeente waarin opgenomen wordt. Voor het overige wordt de boekwaarde gebruikt als de waardering bij de fusie.

Om tot een volledig resultaat te komen moet voor beide fuserende gemeente A en B eerst de balanspositie op het moment van overname bepaald worden. Bij een fusie per 01-01-2026 moet er een prognose komen van de balansen van de beide fuserende gemeenten per 31-12-2025. Dat is de input voor de volgende stappen: het maken van de openingsbalans van de gemeente na fusie en het maken van de ramingen voor de toekomstige jaren na het moment van de administratieve fusie.

Stap 1

Neem aan dat de meerjarenraming 2025 van gemeente A in FRIS gebruikt wordt. Om de uitgangspositie van gemeente A per 31-12-2025 goed te krijgen kunnen de verwachte baten en lasten van 2025 zo nodig aangepast worden in de kolom 'BG2025 met aanpassingen'. Ook kunnen de verwachte balansmutaties voor 2025 opgenomen worden in boekjaar 2025. Het is handig om in hetzelfde scenario de predikantsbezetting voor 2026 en volgende jaren op nul te zetten en alle waarden uit de kolom BG2026 te halen. Op het scherm Balans moeten 2025 en alle volgende jaren dan dezelfde bedragen hebben. Hiermee is de prognose van de eindbalans van 2025 gemaakt, waardoor de uitgangspositie van gemeente A voor de fusie is vastgelegd.

Stap 2

Ook voor gemeente B moet er een prognose van de eindbalans van het jaar voorafgaand aan het jaar van de administratieve fusie gemaakt worden. In het voorbeeld is dat boekjaar 2025. Dit kan op dezelfde manier als bij stap 1, maar nu in FRIS in de meerjarenraming van gemeente B. Hiermee wordt de uitgangspositie voor de fusie voor gemeente B vastgelegd. Na deze stap is dus voor beide fuserende gemeenten bekend wat de balansposities op het moment van de administratieve fusie vermoedelijk zijn.

Handleiding fusie in FRIS – jaarrekening en meerjarenraming

Stap 3

Vervolgens kan de balanspositie van gemeente B per 01-01-2026, zoals die is bepaald in stap 2, toegevoegd worden in de meerjarenraming bij gemeente A. Het is handig om dat te doen in een apart tweede scenario, dat een kopie is van het scenario dat in stap 1 gemaakt is. Het toevoegen van gemeente B kan het beste in de kolom BG2026 voor de baten en lasten en in boekjaar 2026 voor de balansmutaties uitgevoerd worden. De aanpak is zoals in onderstaand voorbeeld is aangegeven. Het eindresultaat is de beginbalans van de gefuseerde gemeente. De bedragen op het scherm Balans moeten voor 2026 en volgende jaren hetzelfde zijn om zeker te zijn dat er een 'schone' uitgangspositie is.

Stap 4

Daarna kan de feitelijke meerjarenraming voor de gefuseerde gemeente gemaakt worden in de meerjarenraming bij gemeente A. Dat kan het beste in een apart derde scenario, dat een kopie is van het in stap 3 gemaakte scenario. Op het scherm Variabelen kan de nieuwe predikantsbezetting ingevuld worden en kunnen de waarden voor index D (ontwikkeling levend geld) voor de gefuseerde gemeente opgenomen worden. Let erop dat de ontwikkeling levend geld voor de gefuseerde gemeente zo goed mogelijk bepaald wordt op basis van analyse van de (leeftijds)samenstelling van het ledenbestand en het geefgedrag. De in FRIS berekende percentages voor levend geld kunnen niet gebruikt worden, omdat die alleen betrekking hebben op gemeente A. In de kolom BG2026 kan de gezamenlijke begroting opgenomen worden. Let erop dat bedragen bij eventueel voor de beginbalans van stap 3 opgevoerde posten geteld moeten worden, bijvoorbeeld bij de toevoegingen aan bestemmingsreserves, en dat de eventueel voor de beginbalans opgevoerde hogere bedragen bij de baten en lasten niet onnodig doorlopen in 2027 en volgende jaren. Verwachte balansmutaties in 2026 moeten waar van toepassing toegevoegd worden aan de voor de beginbalans uit stap 3 opgevoerde posten. Voor volgende jaren na 2026 kan de meerjarenraming ingevuld worden zoals bij iedere andere meerjarenraming.

Voorbeeld opname openingsbalans gefuseerde gemeente (stap 3):

Rekening-nummer	Omschrijving	Bedrag	Acties in FRIS in boekjaar van administratieve fusie
00.10	monumentale kerkgebouwen	100.000	Schermbalansmutaties - opnemen op regel 'b Investerings (+) en desinvesteringen (-)'
00.40	pastorieën bewoond door predikant	450.000	Schermbalansmutaties - opnemen op regel 'b Investerings (+) en desinvesteringen (-)'
00.70	overige niet-kerkelijke gebouwen	500.000	Schermbalansmutaties - opnemen op regel 'b Investerings (+) en desinvesteringen (-)'
01.30	inventarissen in kerkelijke gebouwen	25.000	Schermbalansmutaties - opnemen op regel 'b Investerings (+) en desinvesteringen (-)'
01.95	niet-monumentale orgels	100.000	Schermbalansmutaties - opnemen op regel 'b Investerings (+) en desinvesteringen (-)'
02.11	deposito's lange termijn	25.000	Schermbalansmutaties - opnemen bij nummer 02.xx
02.30	begraafplaatsen	65.000	Schermbalansmutaties - opnemen bij nummer 02.30
03.10	aandelen en aandelenfondsen	75.000	Schermbalansmutaties - opnemen bij regel 'b aankopen (+) en verkopen (-)'

Handleiding fusie in FRIS – jaarrekening en meerjarenraming

Rekening-nummer	Omschrijving	Bedrag	Acties in FRIS in boekjaar van administratieve fusie
07.10	voorraden	2.500	Schermbalansmutaties - opnemen bij nummer 07
10.10	debiteuren	2.500	Schermbalansmutaties - opnemen bij nummer 10
11.10	overige vorderingen en overlopende activa	5.000	Schermbalansmutaties - opnemen bij nummer 11
12.20	bankrekeningen	190.000	Geen actie - FRIS berekent het totaal van 12 geldmiddelen - zie o.a. scherm Balans
	<i>totaal activa</i>	<i>1.540.000</i>	
20.10	algemene reserve	520.000	Geen actie - FRIS berekent het totaal van 20.10 algemene reserve - zie o.a. scherm Balans
21.40	pastoraatsreserves	40.000	Schermbalansmutaties (toevoegingen bestemmingsreserves/-fondsen) - optellen bij bedrag op 60.10 toevoegingen bestemmingsreserves. FRIS berekent het saldo op rekening 21.xx
21.50	overige bestemmingsreserves	50.000	Schermbalansmutaties (toevoegingen bestemmingsreserves/-fondsen) - optellen bij bedrag op 60.10 toevoegingen bestemmingsreserves. FRIS berekent het saldo op rekening 21.xx
21.90	bestemmingsfondsen	12.000	Schermbalansmutaties (toevoegingen bestemmingsreserves/-fondsen) - optellen bij 60.20 toevoegingen bestemmingsfondsen. FRIS berekent het saldo op rekening 21.90
21.92	reserves koersverschillen	5.000	Schermbalansmutaties - zonder minteken opnemen op regel 'b afboekingen n.a.v. verkopen', omdat het in feite een aankoop betreft
21.94	herwaarderingsreserves niet-kerkelijke onroerende zaken	200.000	Schermbalansmutaties - zonder minteken opnemen op regel 'b afboekingen n.a.v. verkopen', omdat het in feite een aankoop betreft
21.95	herwaarderingsreserves kerkelijke onroerende zaken	400.000	Schermbalansmutaties - zonder minteken opnemen op regel 'b afboekingen n.a.v. verkopen', omdat het in feite een aankoop betreft
21.96	reserves begraafplaatsen	40.000	Schermbalansmutaties (toevoegingen bestemmingsreserves/-fondsen) - optellen bij bedrag op 60.10 toevoegingen bestemmingsreserves. FRIS berekent het saldo op rekening 21.xx
22.10	onderhoudsvoorzieningen	100.000	Schermbalansmutaties 40 en/of 41 (kosten kerkelijke resp. niet-kerkelijke gebouwen): als dotatie opnemen bij een of meer van de 40.x7 of 41.x7 rekeningen voor dotaties aan onderhoudsvoorzieningen. FRIS berekent het saldo op rekening 22.10

Handleiding fusie in FRIS – jaarrekening en meerjarenraming

Rekening- nummer	Omschrijving	Bedrag	Acties in FRIS in boekjaar van administratieve fusie
22.20	overige voorzieningen	13.000	Schermb 40 en/of 41 (kosten kerkelijke resp. niet-kerkelijke gebouwen): als dotatie opnemen bij een of meer van de 40.x8- of 41.x8-rekeningen voor dotaties aan onderhoudsvoorzieningen. FRIS berekent het saldo op rekening 22.20
23.30	overige langlopende schulden	50.000	Schermb Balansmutaties - opnemen bij nummer 23.xx
23.40	passiva begraafplaatsen	25.000	Schermb Balansmutaties - opnemen bij nummer 23.40
24.10	crediteuren	75.000	Schermb Balansmutaties - opnemen bij nummer 24
25.10	overige schulden en overlopende passiva	10.000	Schermb Balansmutaties - opnemen bij nummer 25
	<i>totaal passiva</i>	<i>1.540.000</i>	
	<i>controle activa minus passiva</i>	<i>0</i>	<i>Moet nul zijn</i>
95.10	incidentele baten	1.380.000	Schermb 95 (incidentele baten): opnemen op rekening 95.10 'incidentele baten': de som van het toegevoegde eigen vermogen (rekeninggroepen 20 en 21 (in het voorbeeld totaal € 1.267.000)) - dit is in feite de winst die gemaakt wordt doordat het eigen vermogen tegen een bedrag nul verkregen wordt) en de via dotaties toegevoegde voorzieningen (rekeninggroep 22 (in het voorbeeld totaal € 113.000)) - dit is een tegenboeking van de dotaties die door de werking van de meerjarenraming alleen maar via de kosten kunnen lopen).

Dus drie punten vergen extra aandacht:

1. Toevoegingen aan bestemmingsreserves en -fondsen: deze lopen via mutaties bestemmingsreserves/-fondsen bij de lasten
2. Reserves koersverschillen en Herwaarderingsreserves: geen minteken gebruiken
3. Op Incidentele baten boeken: het totaal van het ingebrachte Eigen vermogen plus de dotaties aan de Voorzieningen.

Handleiding fusie in FRIS – jaarrekening en meerjarenraming

Jaarrekening

De openingsbalans van de gemeente na de fusie kan gemaakt worden, als de jaarrekeningen van het boekjaar voorafgaand aan het boekjaar van de administratieve fusie voor alle betrokken gemeenten definitief zijn.

Bij de vorm van fusie waarbij alle betrokken gemeenten opgaan in een nieuw gevormde gemeente worden voor alle balansrekeningen de sommen van de saldi van de 'oude' gemeenten overgenomen. Als er sprake is van onderlinge balansverhoudingen bij 'oude' gemeenten, moeten deze geconsolideerd worden. In FRIS is er voor dit geval een volledig lege jaarrekening, zonder historie uit eerdere jaarrekeningen. De sommen van de saldi bij de 'oude' gemeenten kunnen als openingsbalans opgenomen worden in FRIS. In principe worden alle specificatieregels (met uitzondering van de specificatieregels met een einddatum die valt voor het boekjaar van de fusie) voor alle betrokken gemeenten overgenomen in FRIS.

Bij de vorm waarbij een gemeente (genaamd B) toegevoegd wordt aan een andere gemeente (genaamd A), waarbij gemeente A blijft bestaan en er dus geen sprake is van een volledige nieuwe gemeente, wordt de eindbalans van gemeente B van het boekjaar voorafgaand aan het jaar van de administratieve fusie opgenomen in het boekjaar van de administratieve fusie bij gemeente A.

Hierbij worden de balanssaldi van gemeente B als een vorm van investering of toevoeging geboekt bij gemeente A. De waardering van alle posten is dus de boekwaarde, zoals die is opgenomen in de eindbalans van gemeente B. Conceptueel is er sprake van een soort overname tegen een prijs van nul, waardoor het eigen vermogen van gemeente B een incidentele baat vormt bij gemeente A. Om de overnameboeking sluitend te krijgen moet daarom een bedrag dat gelijk is aan het eigen vermogen van gemeente B (de som van de 20- en 21-rekeningen) bij de incidentele baten bij gemeente A geboekt worden.

Het is belangrijk voor de toekomstige verslaggeving dat de gegevens van gemeente B met voldoende detail opgenomen worden in de balans van gemeente A. Aannemende dat bij gemeente B de richtlijnen gevolgd zijn, kunnen de specificatieregels (met uitzondering van de specificatieregels met een einddatum die valt voor het boekjaar van de fusie) van gemeente B in FRIS opgenomen worden bij gemeente A.

Als er correcties nodig zijn op de gegevens van gemeente B, bijvoorbeeld om waarderingen aan te passen, kunnen deze het beste uitgevoerd worden nadat de eindbalans van gemeente B volledig geboekt is bij gemeente A.

In het volgende voorbeeld wordt aangegeven hoe de opname van de eindbalans van gemeente B wordt uitgevoerd bij gemeente A in de balans van het boekjaar van de administratieve fusie. In het voorbeeld worden alleen balanssaldi vermeld, maar zoals hiervoor aangegeven zal bij de boekingen in FRIS voldoende detail in de specificatieregels opgenomen moeten worden.

Rekeningnummer	Omschrijving	Debet	Credit	Acties in FRIS
00.10	monumentale kerkgebouwen	100.000		Boeken als investering
00.40	pastorieën bewoond door predikant	450.000		Boeken als investering
00.70	overige niet-kerkelijke gebouwen	500.000		Boeken als investering
01.30	inventarissen in kerkelijke gebouwen	25.000		Boeken als investering
01.95	niet-monumentale orgels	100.000		Boeken als investering

Handleiding fusie in FRIS – jaarrekening en meerjarenraming

Rekening-nummer	Omschrijving	Debet	Credit	Acties in FRIS
02.11	deposito's lange termijn	25.000		Boeken als toevoeging
02.30	begraafplaatsen	65.000		Boeken als toevoeging
03.10	aandelen en aandelenfondsen	75.000		Boeken onder balans boekjaar
07.10	voorraden	2.500		Boeken onder balans boekjaar
10.10	debiteuren	2.500		Boeken onder balans boekjaar
11.10	overige vorderingen en overlopende activa	5.000		Boeken onder balans boekjaar
12.20	bankrekeningen	190.000		Boeken onder balans boekjaar
20.10	algemene reserve		520.000	Wordt automatisch geboekt onder 'mutatie via resultaatbestemming'
21.40	pastoraatsreserves		40.000	Boeken als toevoeging
21.50	overige bestemmingsreserves		50.000	Boeken als toevoeging
21.90	bestemmingsfondsen		12.000	Boeken als toevoeging
21.92	reserves koersverschillen		5.000	Boeken als toevoeging
21.94	herwaarderingsreserves niet-kerkelijke onroerende zaken		200.000	Boeken als toevoeging
21.95	herwaarderingsreserves kerkelijke onroerende zaken		400.000	Boeken als toevoeging
21.96	reserves begraafplaatsen		40.000	Boeken als toevoeging
22.10	onderhoudsvoorzieningen		100.000	Met minteken(!) boeken onder 'onttrekkingen niet via baten en lasten'
22.20	overige voorzieningen		13.000	Met minteken(!) boeken onder 'onttrekkingen niet via baten en lasten'
23.30	overige langlopende schulden		50.000	Boeken als opname/toevoeging
23.40	passiva begraafplaatsen		25.000	Boeken als opname/toevoeging
24.10	crediteuren		75.000	Boeken onder balans boekjaar
25.10	overige schulden en overlopende passiva		10.000	Boeken onder balans boekjaar
	Totaal	1.540.000	1.540.000	
95.10	incidentele baten		1.267.000	Boeken: het totaal van het eigen vermogen (20- en 21-rekeningen)

Regeling financiën inzake onze kerk en gemeente, en diaconieën.

Onderstaande afspraken zijn gemaakt door de:

De Gereformeerde kerk te.....

De Hervormde gemeente te.....

De Evangelisch-Lutherse gemeente te.....

Zaken te benoemen ten aanzien van:

Kerkgebouwen:

(welke worden overgedragen en een korte beschrijving; gegevens nodig i.v.m. notariële akte)

Pastorieën:

(welke worden overgedragen en een korte beschrijving; gegevens nodig i.v.m. notariële akte)

Andere gebouwen:

(welke worden overgedragen en een korte beschrijving; gegevens nodig i.v.m. notariële akte)

Andere onroerende zaken:

(bv landerijen en dergelijke. (Maak een afzonderlijke lijst die nodig is i.v.m. notariële akte)

Waardevolle roerende zaken:

(bv bijbels van historische waarde, avondmaalszilver e.d.)

Personeel (waarvoor langdurige financiële verplichtingen lopen):

(kosters, hulpkosters, organisten)

Diversen:

(bv de (overige) niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen, zoals erfpachtrechten.)

Let erop dat bij de invulling van de fusie akte de tenaamstelling van alle onroerende zaken dient te worden veranderd. Er is een algehele vrijstelling van overdrachtsbelasting. Echter deze dient de notaris per fusie bij de inspecteur aan te vragen.

Aldus opgemaakt te (plaats).....

(datum).....

Namens de kerkenraad van de Gereformeerde kerk te

Voorzitter

Secretaris

Namens de kerkenraad van de Hervormde gemeente te

Voorzitter

Secretaris

Namens het college van kerkrentmeesters Gereformeerde kerk te

Voorzitter

Secretaris

Namens het college van kerkrentmeesters Hervormde gemeente te

Voorzitter

Secretaris

Namens het college van diakenen van de Gereformeerde kerk te

Voorzitter

Secretaris

Namens het college van diakenen van de Hervormde gemeente te

Voorzitter

Secretaris